

ХОМЯК П.В., завідувач відділу маркетингу, апробації та впровадження новітніх розробок у рослинництві та землеробстві, Миколаївський інститут агропромислового виробництва УААН

ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ СЕЛЕКЦІЇ А.М.Г. “МАГРОСЕЛЕКТ” НА РІЗНИХ ФОНАХ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ СКОРОЧЕНОЇ РОТАЦІЇ

У статті наведені результати досліджень по вивченню продуктивності гібридів соняшнику селекції А.М.Г. “Магроселект” на різних фонах мінерального живлення у короткоротаційній трипільній сівозміні в умовах південного Степу України.

In the article the researches results are directed. It was investigated the productivity hybrids sunflowers selection of “A.M.G.-Magroselect” on variety backgrounds of fertilizers in short term crop rotation in the condition of south Ukraine Steppe.

Соняшник є провідною олійною культурою як в області так і по всій Україні. Через низькі витрати обігових коштів та високу ліквідність продукції виробництво даної культури навіть за рівнем врожайності 5 ц/га вважається рентабельним. Його виробництво суттєво впливає на економічну ситуацію в південному регіоні – він посідає перше місце за рівнем рентабельності, а також покращує фінансовий стан сільськогосподарських підприємств. За статистичними даними, в багатьох агропідприємствах півдня України на соняшник припадає 55-75 % прибутку від рослинництва [2, 3].

Так, за оперативними даними міністерства АПУ, площа посіву соняшнику в 2003 році по Україні склала 4,1 млн га при врожайності його насіння 11,3 ц/га, в 2004 р. цей показник склав 3,2 млн га та 9,9 ц/га відповідно, а в 2007 р. площі посіву сягнули 5,0 млн га. Таким чином, термін ротації соняшнику в сівозміні скоротився з рекомендованих 8-10 до 3-5 років, або його вирощують навіть у беззмінних посівах. Неминучим наслідком цих змін стало різке падіння його врожайності до рівня 7,8-11,2 ц/га [1, 4, 5].

З наведених даних видно, що виробництво соняшнику та продуктів його переробки завжди буде однією з пріоритетних галузей народного господарства. Але проблема підвищення економічної ефективності виробництва насіння соняшнику все ще залишається актуальною.

Відомо, що головними причинами зменшення продуктивності при скороченні терміну повернення соняшнику на попереднє місце в сівозміні є як порушення водного та поживного режимів ґрунту, так і розповсюдження в посівах специфічних бур'янів і хвороб (вовчок, біла гниль, іржа, несправжня борошниста роса, вертицильоз, альтернarioз, фомоз, фомопсис тощо).

Якщо питання, пов'язані з порушенням водного та поживного режиму ґрунту можливо вирішити шляхом впровадження в короткоротаційну сівозміну ланки пар – озимі – соняшник та внесенням раціональних доз мінеральних добрив на заплановану врожайність, то погіршення фітосанітарного стану посівів соняшнику вирішується виключно за допомогою імунних сортів та гібридів. Але переважна більшість вітчизняних сортів та гібридів не пристосовані до скороченого терміну ротації (3-5

років) і не витримують фітопатогенного навантаження ґрунту, тому їхня імунність є умовною.

За таких умов значний науковий і практичний інтерес набуває питання апробації найкращих імунних гібридів закордонної селекції в умовах 20-30 % насичення сівозмін посівами соняшнику.

З цією метою в Миколаївському інституті АПВ УААН спільно з ТОВ “Південьагрохім” у 2007 року був закладений демонстраційний посів найкращих імунних гібридів соняшнику молдавської селекції фірми А.М.Г. “Магроселект”. Роботу виконували в короткоротаційній трипільній сівозміні з 30 % насиченням соняшником чистий пар – озима пшениця – соняшник.

Основною ґрунтовою відмінною дослідного поля є чорнозем південний малогумусний пилувато-важкосуглинковий на карбонатному лесі із вмістом 2,9 – 3,2 % гумусу в орному шарі ґрунту, 3,0 – 3,6 мг/100г NO₃, 3,4-10мг/100г ґрунту P₂O₅ та 20-30мг K₂O. Глибина гумусового шару 30 см, перехідного до 60 см. Реакція ґрунтового розчину близька до нейтральної (рН 6,5-6,8), гідролітична кислотність у межах 2,00-2,52 мг екв. на 100 г ґрунту. Сума увібраних

основ складає 32-35 мг екв. на 100 г ґрунту, ступінь насичення основами – 95,7 %. За механічним складом ґрунтова відміна віднесена до важкосуглинистої із вмістом 62,3 % пилу, 36,1 % мулу та 26 % піску.

У досліді випробували такі гібриди соняшнику як Віталія, Оксана, Ксенія, Дрофа та Сорока. Соняшник висівали по трьом фонам мінерального живлення – N₀P₀K₀, N₃₀P₃₀K₃₀ та N₆₀P₆₀K₆₀. Кінцева густина стояння – 45 тис/га. Площа посівної ділянки 210 м², облікової – 100 м². Повторність чотириразова. Основні результати досліджень та схема досліді представлені в формі таблиці 1.

З наведених даних видно, що в умовах скороченої ротації найкращими з апробованих гібридів по всім фонам мінерального живлення виявилися Дрофа, Сорока та Віталія. А якщо порівнювати рівень їхньої урожайності (30,5 – 36,9 ц/га) з середньостатистичним по регіонам України – 10,2-11,0 ц/га, враховуючи генетично обумовлену пластичність до умов вирощування, то можна стверджувати, що данні гібриди найбільш пристосовані до нинішнього рівня агрокультури соняшнику в нашій країні.

Таблиця 1

Продуктивність гібридів соняшнику А.М.Г. “Магроселект” на різних фонах мінерального живлення в умовах 2007 року

№ п/п	Гібрид	Діаметр кошиків, см	Висота рослин, см	Маса 1000 насінин, г	Лущинність, %	Врожайність, ц/га
N ₀ P ₀ K ₀						
1	Віталія	15,4	104,1	64,0	24,5	26,1
2	Оксана	13,7	130,0	52,2	23,9	17,1
3	Ксенія	14,3	103,1	59,0	24,9	22,5
4	Дрофа	15,3	121,1	78,0	24,3	32,4
5	Сорока	15,6	120,0	75,0	22,4	31,5
N ₃₀ P ₃₀ K ₃₀						
1	Віталія	17,5	107,2	63,5	23,7	29,0
2	Оксана	14,2	132,1	59,5	23,5	19,6
3	Ксенія	15,9	105,4	63,5	24,0	27,0
4	Дрофа	18,5	124,5	76,0	23,2	36,0
5	Сорока	18,5	121,5	68,5	22,5	35,5
N ₆₀ P ₆₀ K ₆₀						
1	Віталія	18,3	108,2	73,2	23,2	30,5
2	Оксана	15,3	132,5	60,6	23,1	22,5
3	Ксенія	16,8	107,0	68,3	23,8	28,0
4	Дрофа	18,8	128,6	81,0	22,7	36,9
5	Сорока	18,8	122,8	81,0	22,0	36,0

Крім цього вони проявили повний імунітет до ураження білою і сірою гнилями, іржею, фомозом, фомопсисом та вовчком соняшниковим.

Враховуючи те, що за останні роки застосування добрив під соняшник скоротилося майже в 10 разів, цей фактор також має помітний вплив у короткоротаційних сівозмінах. Аналіз наших даних свідчить, що добрива, зокрема в дозі $N_{30}P_{30}K_{30}$ досить суттєво зменшують негативну реакцію соняшнику на скорочення терміну повернення на попереднє місце та підвищують його врожайність у середньому на

2,5 – 4,6 ц/га. Внесення мінеральних добрив у дозі $N_{60}P_{60}K_{60}$, враховуючи їх вартість та прибавки до урожаю, в порівнянні з фоном $N_{30}P_{30}K_{30}$ економічно не виправдане.

Отже, поєднуючи раціональну систему удобрення з найкращими зразками соняшнику, якими є гібриди фірми А.М.Г. “Магроселект”, навіть при нинішньому рівні агрокультури, можна досягти значного економічного ефекту від його вирощування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк В.М. Напрямки розвитку виробництва олійних культур в Україні // Економіка АПК. – 1999. – № 10. – С. 76-82.
2. Осауленко О.Г. Україна у цифрах // Статистичний довідник. – Київ: Техніка, 2003. – 262 с.
3. Осауленко О.Г. Україна у цифрах // Статистичний довідник. – Київ: Техніка, 2004. – 278 с.
4. Побережна А.А. Формування світового і вітчизняного ринків олійних культур // Економіка АПК. – 1999. – № 8. – С. 91-96.
5. Побережна А.А. Світове виробництво та ринок соняшнику // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 102-105.